

дефіцит робочої сили, вирішення проблеми поліпшення використання основних фондів і виробничих потужностей діючих підприємств шляхом їхньої реконструкції, розширення, механізації та автоматизації виробництва, удосконалення організації виробництва і праці має особливо важливе значення. Відомо, що від досконалої системи морального і матеріального стимулювання в значній мірі залежить рівень використання виробничих потужностей і основних фондів.

Висновком являється те, що аналіз техніко-економічних показників промислових підприємств, що працюють у нових умовах планування й економічного стимулювання, свідчить, що новий економічний механізм, у тому числі введення плати за виробничі фонди, перегляд оптових цін, застосування нового показника для визначення рівня рентабельності, створення на підприємствах заохочувальних фондів, сприяють поліпшенню використання основних виробничих фондів.

Список літератури:

1. Осипов В. І. Економіка підприємства: Підручник для студ. вищих учбових закладів / Одеський держ. економічний ун-т. – О.: Маяк, 2010. – 724 с.
2. Солодовник Л. М., Пономаренко П. І. Економіка виробничого підприємства: Навч. посіб. / Національний гірничий ун-т. – Д.: НГУ, 2014. – 270 с.

Дем'янчук М.А.

кандидат економічних наук, ст. викладач
кафедри економіки і моделювання
ринкових відносин

Лазукіна В.О.

студентка 4 курсу
напрямку підготовки
«Фінанси і кредит»

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

ДІАГНОСТИКА ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВИХОДУ З КРИЗИ

В сучасних умовах нестабільного економічного середовища, що динамічно змінюється, значна кількість підприємств в Україні та світі перебуває у стані банкрутства чи кризовому стані, що зумовлено неспроможністю суб'єкта господарювання вчасно і в повній мірі виконати взяті на себе боргові зобов'язання. Нині відбувається процес поступової інтеграції України в європейське співтовариство з його специфічними жорсткими умовами на ринку, які ставлять проблему виживання перед вітчизняними підприємствами та вимагає зростання ролі ефективного управління фінансовою й економічною діяльністю.

Така ситуація зумовлена тим, що фінансово-економічна діяльність формує фінансове забезпечення господарської діяльності підприємства, підвищення конкурентоспроможності продукції та забезпечення стійкого розвитку підприємства. Фінансовий стан більшості підприємств України характеризується як нестійкий, тому проблема банкрутства для вітчизняної економіки є дуже важливою. Поняття банкрутства містить кілька аспектів: неспроможність задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт, послуг та неможливість підприємств забезпечити обов'язкові платежі в бюджет та позабюджетні фонди. Діагностика банкрутства являє собою процес дослідницьких процедур та допомагає виявити реальний фінансовий стан підприємства. Завдяки проведенню діагностики на підприємствах можна отримати об'єктивну та точну інфор-

мацію стосовно фінансового стану підприємства з першоджерел.

Проблема банкрутства підприємств була і залишається предметом дослідження багатьох вчених і науковців. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання банкрутства підприємства приділяється значна увага як з боку вітчизняних так і зарубіжних науковців. Відомі зарубіжні науковці, такі як Е. Альтман, Р. Лис, А. Таффлер, Г. Спринггейт, О.П. Зайцева, Р.С. Сайфулін і Г.Г. Кадинов та інші досліджували питання прогнозування та визначення ймовірності банкрутства підприємства. Серед вітчизняних вчених можна виділити катих як І. Нескородєва, О. Тереванесова, Р. Біловал, Т. Білоконь, А. Гордєєва, Ю. Зайченко, Л. Лігоненко та ін. Але поряд з цим потребують подальшого аналізу сучасні тенденції банкрутства підприємств і заходи попередження розвитку кризи.

Тому метою роботи є визначення причин, що зумовлюють банкрутство підприємства для своєчасної діагностики та попередження банкрутства підприємства в умовах виходу з кризи.

Поняття «криза» має багато змістовних відтінків інтерпретації та сутність характеристик. Поняттям «криза на підприємстві» характеризують різні проблемні фактори в діяльності підприємства від простих перешкод у функціонуванні підприємства через організаційні негаразди до повного зниження підприємства [1]. Криза може проявитися абсолютно раптово при зовні гармонійному розвитку підприємства і носить характер непередбаченої і нездоланної катастрофи або виникнути відповідно до припущень і розрахунків менеджерів.

До зовнішніх причин, що зумовлюють банкрутство можна віднести: криза в галузі, несприятливе відношення груп підтримки (акціонерів, кредиторів, інвесторів та інших зацікавлених осіб), негативні тенденції розвитку галузі, монополізація ринку товару, з яким працює підприємство, перевищення витрат над ціною реалізації продукції, розвиток підприємства за традиційними, але неефективними стратегіями, такими, які не відповідають сучасним потребам ринку та зміні оточуючого середовища тощо.

До внутрішніх причин, які зумовлюють банкрутство підприємства можна віднести такі як недостатність інноваційного потенціалу, втрата фінансової стійкості (перевищенням фінансових зобов'язань підприємства над його активами), зменшення капіталу (виникає дефіцит балансу – перевищення пасивів над активами – та приносить значні збитки) та криза ліквідності (втрата платоспроможності). Порушення фінансової стійкості може призвести до банкрутства, тому своєчасне виявлення кризових факторів фінансового розвитку підприємства і є завданням діагностики банкрутства.

Слово “діагностика” в перекладі з грецького трактується як розпізнавання, визначення. Діагностика – визначення стану об'єкта чи явища за допомогою використання комплексу дослідницьких процедур та виявлення в них “вузьких” місць [2].

Діагностика банкрутства підприємства – система цільового фінансового аналізу, спрямованого на виявлення параметрів кризового розвитку підприємства [3].

Метою діагностики є встановлення діагнозу об'єкта досліджень, підготовка інформації про фінансовий стан підприємства на момент завершення дослідження та подання рекомендацій щодо розробки та впровадження необхідної антикризової політики [2].

Діагностика фінансової кризи передбачає проведення дослідження стану підприємства протягом тривалого періоду часу. Критеріями діагнозу є техніко-економічні показники, що відображають фінансовий стан підприємства. Основним завданням діагностики виникнення фінансових проблем на підприємстві є усвідомлення їх існування та визначення симптомів ускладнень або наявних ресурсів, що сприяє необхідності застосування стратегічних напрямів вирішення проблем банкрутства, до яких відносяться:

- реінжиніринг - відмова від застарілих правил і підходів та початок діло-

вого процесу ніби з «чистого листа»; нехтування діючими системами, структурами і процедурами та радикальна зміна способів господарської діяльності; забезпечення значних змін показників діяльності [4];

- економічна безпека – головна мета економічної безпеки підприємства полягає в гарантії його стабільного і максимально ефективного функціонування та перспективи розвитку [4];

- контролінг - спеціальна, саморегулююча система методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і включає в себе інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль та внутрішній консалтинг [5];

- система раннього попередження і реагування – особлива інформаційна система, яка інформує керівництво про потенційні ризики, що можуть насуватися на підприємство як з зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Дана система виявляє та аналізує інформацію про приховані обставини, настання яких може призвести до виникнення загрози для підприємства чи до втрати потенційних шансів [5];

- антикризове управління – це управління, в якому поставлено певним чином передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів, заходи зі зниження негативних наслідків кризи і використання факторів для подальшого розвитку підприємства [6];

- санація – система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді, тобто це сукупність усіх можливих заходів, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення [5];

- реструктуризація – комплекс заходів, спрямованих на «виживання» підприємств в умовах кризи або викликаних потребою реалізації їх нової стратегії незалежно від того, породжена вона загальною макроекономічною ситуацією, зміною загальної кон'юнктури чи дією внутрішніх для підприємств чинників. Реструктуризація означає пристосування структури ресурсів, що використовує підприємство, до нових цін і умов, а також зміну параметрів виробництва відповідно до існуючих на ринку вимог [7].

Таким чином, стратегічні напрями вирішення проблем банкрутства являють собою комплекс цілеспрямованих дій, направлених не на забезпечення виходу підприємства з кризи, а на дії попереджувального характеру, які, пом'якшуючи дію негативних чинників, сприяють більш гнучкій адаптації підприємства до несприятливих умов зовнішнього середовища та підвищують ефективність позитивної дії чинників внутрішнього середовища.

Розроблення антикризової стратегії повинно будуватись на засадах, визначених особливостями стратегічного планування з урахуванням зміни умов господарювання та критеріїв ефективної діяльності. Головним цільовим орієнтиром в цих умовах має стати пошук напрямів зростання обсягів реалізації у натуральних показниках або ж їх утримання на незмінному рівні. Основною проблемою в цих умовах виступає обмеженість грошових коштів на маркетингові заходи та просування товарів.

Для утримання фінансових показників необхідно вирішити проблеми жорсткої економії. Для цього впроваджуються заходи з акумулювання необхідних коштів для реалізації антикризової стратегії. У цих умовах проводиться агресивна політика взаємодії з постачальниками щодо цін на сировину та матеріали; підлягають зменшенню витрати, які не пов'язані з організацією та забезпеченням основного виробництва, а саме: зменшуються загальновиробничі та адміністративні витрати; проводиться оптимізація організаційної структури підприємства; реалізуються основні засоби, які не використовуються у виробничому процесі; оптимізуються товарно-матеріальні запаси підприємства; реалізуються

надлишкові потужності, здаються в оренду надлишкові площі; проводиться реструктуризація кредиторської заборгованості; розробляються заходи для зменшення дебіторської заборгованості; залучаються кошти зацікавлених осіб, розробляється політика ефективного управління зобов'язаннями підприємства.

Список літератури:

1. Квасницька Р.С. Етапність проведення діагностики кризового стану та ймовірність банкрутства підприємства / Р.С. Квасницька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – С. 130-135.
2. Антикризисное управление: Учебник / Под. ред. Э.М. Короткова. – М.: ИНФРА – 2000. – 432 с.
3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. – Т.2. – К.: Ника-Центр, 1999. – 512 с. – Сер. Библиотека финансового менеджера. – Вып. 3.
4. Карпунь І.Н. Управління фінансовою санацією підприємства : [навч. посібник] / Карпунь І.Н. – Львів : «Магнолія-2006», 2007. – 418 с.
5. Колісник М.К., Ільчук П.Г., Віблій П.І. Фінансова санація і антикризове управління підприємством : [навч. посіб.] / Колісник М.К., Ільчук П.Г., Віблій П.І. – К. : Кондор, 2007. – 272 с.
6. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / Череп А.В. – К. : Кондор, 2006. – 378 с.
7. Організаційний розвиток підприємства : конспект лекцій // Бібліотека економіста [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/28/1898.html>.

Васильчак С.В.

доктор економічних наук, професор
Львівський університет
внутрішніх справ

Гуцуляк В.Р.

аспірант
Львівський національний
аграрний університет
м. Львів, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА КОМПЛЕКСНОГО МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОГО МЕХАНІЗМУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність використання маркетингових механізмів розвитку сільськогосподарських підприємств зумовлена вимогами ринку і пов'язана із збільшенням кількості видів продукції та необхідністю адаптувати продукцію до специфічних потреб і вимог споживачів, постійного виходу на ринок нових конкурентів. Швидкість, з якою з'являються нові види продукції на сьогодні зростає, ринкові сегменти стають все меншими, а вартість інформування про новий продукт зростає, тому підприємства змушені створювати не просто нові продукти, а нові вигоди для споживачів. Споживачі стали перебірливими і все частіше ігнорують комерційні комунікації, а єдиним шляхом привернення їхньої уваги є нові види продукції.

Для проведення оцінки ефективності маркетингового механізму необхідно виділити кінцеві результати діяльності суб'єкта, спрямовані на формування структури та складу його елементів, які підлягають оцінюванню, шляхом їх зіставлення з критеріями. Результати діяльності суб'єкта управління визначаються цілями, які перед ним стоять. Тому оцінка ефективності маркетингового меха-